

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Mutus, non obstans, non manifestans, paragraph. 6.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

cusatio in recipiente: cum enim actio
mera receptandi sit ex se indifferens,
potest admittere causam excusantem,
qualis est metus mortis, vel notabilis
mali proportionati, ut ex ibidem di-
ctis & facile colliges: immo merito
Rebellius & aliam excusationem af-
fert pro ijs, qui latronem in diverso-
rium suum recipiunt, si nimis sunt
alij, à quibus æquè reciperetur; tunc
enim, cum damnum certò à fure infe-
rendum sit, non judicabitur moraliter
mea receptione esse illius damni causa.

c. sup. lib. 5. c. 1. §. 4. per totum. d.
Rebell. c. 1. l. 2. q. 8. n. 40.

§. VI.

*Mutus, non obstans, non manife-
stans.*

1. **H**actenus causas explicavimus
damni positivas, sequitur
brevis instrucción de negati-
uis: mutus dicitur, qui loquendo, re-
prehendendo, clamando, consulendo
potest impedire damnum proximi, &
tamen tacet. Non obstans, qui potest
facto suo, id est, auxilium, suam ve-
ram præbendo impedire damnum,
nec tamen præbet. Non manifestans,
qui potest revelare damnum inferen-
dum, vel illatum, quo pacto non infer-
retur vel resarciretur, nec revelat ta-
men.

2. Porro regula certa sit hujusmodi:
qui a non loquitur, non auxiliatur, non
revelat, uno verbo, qui se negatiue ge-
damque partiuntur; hi enim propriè rit, si possit & debeat ex justitia b dam-
non participes, sed causæ principales num impedire, peccat, teneturque ad
vocantur, & sunt; sed eos, qui furem damni restitutionem. Si vero sine
v. g. vel homicidam comitantur, qui notabili incommodo possit quidem,
stant, qui explorant fenestras, submi- sed non ex justitia debeat, sed solum ex
nistrant necessaria ad damnum pera- charitate, esto, peccet, non tenetur ad
gendum &c, quique causæ sunt mi- restitutionem. Veritas regulæ patet
nus principales damni. Quoniam vero ex dictis, ut etiam ex dictis liquet, pro-
esse sic participem criminis, coincidit pter periculū gravis nocimenti, qua-
non raro cum alijs causis cooperanti- lis certè est jactura gravis rei familia-
bus hactenus explicatis, vel certè est ris. honoris, vitæ, proportionata ad
aliquid commune ad illas, ideo nihil
separatim de huiusmodi participatio-
ne dicendum occurrit; nam vtrum,
qui particeps furti est, obligetur ad re-
stitutionem totius, quod hic explican-
dum esset, paulo & post commodius
expediemus.

a. inf. 9. 7. & 8.

sss 3

3. Quid

a Dicast. lib. 2 de just. tr. 2. d. 4.
dub. 8. b Quæ debentur ex justitia, quæ
ex charitate, diximus nos passim, & col-
ligit Dicast. loco cit. n. 138. c lege Petr.
Navar. l. 3. c. 4. n. 123. Mol. d. 735.
Dicast. l. c.

3. Quid, si quis, cum teneatur ex
charitate, consultò tamen se negativè
habet ex odio, ut damnum alteri se-
quatur? respondeo, adhuc non teneri
d hunc ad restitutionem; quia sic,
quamvis peccet, ex malo affectu, ex
nulla tamen parte est causa externi
damni. Affectus enim internus ex-
terni damni causa esse nequit, & silen-
tium ipsum, vel omissione auxiliij, cum
sint negativa, positivi damni causa esse
non possunt.

d Dicast. l. c. num. 131. multos ci-
tans, vide quæ nos supra docuimus lib. 6.
c. 4. §. 1.

4. Sed quid, si mihi obligato ex
sola charitate, vel etiam nullo modo
obligato, volenti tamen impedire fur-
tum v. g. contra Petrum, Antonius
suadeat, ut non impediatur, peccabitne
Antonius contra justitiam, cum onere
restitutionis?

Respondeo negativè e, si fine vi
vel fraude suadeat; si cum his, affir-
mativè, ratio utriusque est quia si Pe-
tro nihil debebatur ex justitia, nihil
contra justitiam ab ipso tollit Antonius
sua mera suasione; at si vi vel menda-
cijs, tollit aliquid Petro, quia is habet
iustus, ne vi, & fallacijs impediatur à bo-
no consequendo, sicuti propter eam-
dem rationem solemus dicere, si impe-
diat quis testatorem vi & fraude, ne
alicui relinquat legatum, obligari ad
restitutionem, non vero, si mera sua-

fione, ita in casu praesenti. Si forte
ab odio moveatur Antonius ad dissua-
dendum, eum ex interno affectu pecca-
re, nimis est manifestum.

e Molin. d. disp. 735. Leß. l. 2. c.
13. dub. 10. n. 66. apud Delugo. t. 1. d.
19. sec. 3. n. 101.

5. Quid, si mihi volenti impide-
re furem, ne is furetur ab eodem Petro,
ipse fur det mihi pecuniam, ne ipsum
impediam à furando, obligorne primò
ad restitutionem damni illati ipsi Pe-
tro à fure? secundò, obligorne ad redi-
endum ejusmodi pecuniam Domino-
id est, ipsi furi?

Respondeo ad primum: si teneris
ex justitia impediare, & propter datum
pecuniam non impedis, quis ambigat
f, te teneri ad restitutionem damni?
at si solum teneris ex charitate, puto, te
non obligari ad prædicti damni resti-
tutionem ex hoc capite, quod media
pecunia non impedis; quia acceptio
pretij tibi dati à fure non te magis ob-
ligat ad impediendum, quam antea
obligabar; si ergo antea non obliga-
baris ex justitia, nec obligaberis po-
stea. Neque obstat, quod securior &
animosior fiat latro ex certitudine, quod
tu non impedias: non obstat, inquam,
quia hanc securitatem eodem modo
poterat ipse habere, si tu sine pretio ipsi
promissis non impedi. Ratio au-
tem ulterior, cur neque pretium, ne-
que promissio non impediendi augen-
tant tuam obligationem, est, quia tunc
redditur fur animosior, non ex positi-
ua tua actione, sed ex negativa omis-
sione, que omissione non reddit ex se
animosiorum latronem, sed ipse latro
ex se vtitur hac omissione ad maiorem
suam

nam securitatem ; quod si aliquid ad re , & tamen non impedit, peccabit solum contra charitatem. Ratio hominum est , quia omnes famuli sunt custodes dom⁹, respectu exterorum, at respectu domesticorum solus ille censetur custos, cui cura rei commissa est. Si tamen servus videat , conservum congregare res Domini, ut noctu cum illis fugiat, obligari quemlibet servum ex justitia, docet Delugo l, quia tunc ille, qui fugam parat, censetur , ut extraneus. Nomine autem famuli , cui cura rei commissa est , intelligitur etiam, quicumque ille . cui datur clavis loci, vbi res servatur, & ille, cui committitur cura loci, v. g. penus, horrei &c. & ille, qui præficitur , tanquam moderator totius familie vel loci , & ille, qui Dominum comitatur, quoad res, quas secum Dominus fert &c. quia per hæc officia videtur his rei cura à Domino commendata.

i Molin. d. 735. Less. t. 13. dub. 10.
n. 75. Laym. l. 3. sec. 5. tr. 2. c. 5. 7. C^o
communiter. 1 Delugo t. 1. de iust. d.
29. sec. 3. n. 186 fine.

9. Inquires ; si sint multi famuli, quibus incumbat cura domus, & nemo impedit furantem , cum tamen impedire potuissent ; v. g. clamando &c. obliganturne singuli in solidum , non restituentibus confamulis , an solum pro rata? respondeo , obligari in solidum m; ratio est, quia vel singuli separatim sumptu poterant impedire totum damnum : & tunc directè obligantur. Vel singuli non poterant, poterant tamen, adjuti à conseruis ; & tunc pari modo obligabuntur ; nam quilibet erat ex justitia obligatus ad vocare ceteros, seu se promptum exhibere ad

f. l. Dian. p. 3. tr. 6. ref. 58. alios citantem.

7. Respondeo ad secundum , te non teneri g restituere pretium acceptum : semper intellige , si fur de suis bonis pretium dedit. Ratio est, quia, tunc illi vendis operam tuam , id est, omissionem impediendi , quam omissionem poteras ponere, & non ponere, ut supra universaliter dictum est h: unde etiam debes recolere , si post acceptum pretium res est integra, id est, adhuc potes impedire damnum , vel potes facere, ut illud resarciantur , te (ne perseveres in peccato) debere rescindere contractum initum cum fure , & restituere pecuniam, atque adeo impedi- re damnum , ut ibidem explicatum est.

g l. sotis, Navar. apud Delugo l. c.
v. 103. contra Mol. h sup. lib. 7. c. 5.
§. 2. an. 8.

8. Ex dictis infero primò , famulum i, cui cura alicuius rei commissa est, si non impedit (cum possit) furum, sive extraneum, sive ex conseruis & domesticis , obligari ad restitutio- nem ; famulum vero, cui res commis- sa non est, obligari ad restitutionem sol- lum, si non impedit fures extraneos, non autem , si non impedit conser- vum . seu domesticum. Quoad do- mesticos enim , si quando potest , sine suo notabili inconveniente, eos impedi-

bere ad impediendum, ut ceteri invicti animati ad repellendum furem accurrerent. Quid si quilibet prævidat, conservos non accursuros? respondeo, adhuc omnes obligabuntur in solidum, quia cum singuli non clamaverint, fuerint causa injusta, unde invicem conservi putarent, se non posse solos impedire damnum: & sic de facto damnum non impeditum fuit, ex culpa singulorum, qui dum non clamaverint, seque promptos non exhibuerunt, fuerint in causa, ut quilibet putaret, conservos non accursuros.

m. Lef. l. c. dub. 1. n. 29. Vafq. c. 9. de rest. 8. dub. vlt.

10. Infero secundo, custodem non vineæ contrahere onus restitutionis, nisi clamet, furemque impedit; at, qui non est custos, quamvis peccet, non prohibendo, si sine incommodo possit, tamen quia solum peccat contra charitatem, onus restitutionis non contrahere.

n. De his custodib. vide plura apud Fagun. l. 8 in Dec. c. 5. n. 6. & 7.

11. Infero tertio, excusari non testimoniis (est), per aliquos non excusatetur, à restitutione damni securti, si ri, vel fisco, vel alteri, quod ex poena juridice interrogatus, veritatem non etiam conventionali, debebat reus; manifestet; ratio est, quia quamvis immo idem dicendum de facientibus, testis tunc obligetur ex justitia legali, s. etiam positivè, sugere eos, qui eveniunt ex charitate, veritatem aperire, non sent condemnandi ad poenam pecuniam, tamen constat, obligari ex justitia niarium &c.; ratio est, quia pari modo hanc poenam reus debebat post sententiam. Solum ergo tunc debet Iudex restituere, quando iniquā, profert sententiam, vel vexat litigantes &c. quia reus ad justam sententiam, & Tannerum, Dian. p. 3. tr. 5. res. 54. o. Tol. l. 5. c. 31. Reb. l. c. n. 63. Reg. l. c. n. 100. semper haber.

12. Infero quarto, custodes portarum, seu gabellarum, nemorum, & similes ex officio, nisi manifestent fures, teneri per ipsos ad restitutionem damni illati; patet, quia tenentur ex justitia. Quid de poena, quam reus Actor vel fisco sol veret, si revelatus esset, atque adeo condemnatus? responderemus, ejusmodi custodes, multo minus testes & alios privatos ad hanc resarcendam non obligo, ex probabilissima sententia; ratio est, quia haec poena non debetur, nisi post sententiam; sententia ergo quomodo cumque impedita, cum jus nondum acquisierint Actor vel fiscus, nihil debebunt non manifestantes.

p. Molin. d. 739. Delug. t. 2. de just. d. 37. sec. 9. fusē Val. d. 5. q. 11. p. 4. Sol. l. 5. q. 4. art. 4. q. Dian. p. 3. tr. 5. res. 54. Dicast. l. 2. de just. tr. 2. d. 4. du. 8. n. 165. ex Vafq. alijque, ubi n. 139. agit, an cum reo jam incurso in panam possit pacisci de danda pecunia.

Idem, quoad peenas, dicendum erit (ut aliqui r. notant) de Iudicibus, qui non condemnant (est), cum peccato) reum ad solvendum aliquid Actorum, à restitutione damni securti, si ri, vel fisco, vel alteri, quod ex poena juridice interrogatus, veritatem non etiam conventionali, debebat reus; manifestet; ratio est, quia quamvis immo idem dicendum de facientibus, testis tunc obligetur ex justitia legali, s. etiam positivè, sugere eos, qui eveniunt ex charitate, veritatem aperire, non sent condemnandi ad poenam pecuniam, tamen constat, obligari ex justitia niarium &c.; ratio est, quia pari modo hanc poenam reus debebat post sententiam. Solum ergo tunc debet Iudex restituere, quando iniquā, profert sententiam, vel vexat litigantes &c. quia reus ad justam sententiam, & Tannerum, Dian. p. 3. tr. 5. res. 54. o. Tol. l. 5. c. 31. Reb. l. c. n. 63. Reg. l. c. n. 100. semper haber.

De custo-

r. Tannius, Less. Sanch. Vasq. alij ejusdem rationis; vnius enim fuit apud Dian. p. 3. tr. 6. resol. 35. Delugo t. 2. de just. d. 37. sec. 8. n. 97. & Apud Dianam l. c. & Delugo l. c.

De custodibus se abscondentibus, quo facilius delinquentes deprehendant, dixi libro 5. cap. 1. §. 4. numero 2. & 3.

§. VII.

Quo ordine haec concaussæ restituere debent?

1. **P**recipua difficultas ea hic est, ut videatur, cuinam ex his concaussis incumbat restituere primo loco; in cuius defectum deinde concaussa alia succedat. Id ita breviter statuo.

Si plures fuerint caussæ ejusdem rationis, & ita, ut æque teneantur, restituere debent pro rata. V. g. si sunt duo exequutores, qui intulerunt proximo damnum decem aureorum, debet quisque quinque restituere. Quod si unus nolit, vel non posset, certè quia uterque tenetur in solidum, succedit secundus ad obligationem restituendi totum, id est, in dicto exemplo decem;

a Vasq. de rest. c. 9. §. 1. dub. n. 44.
& 53. Mol. d. 737. n. 2.

4. Aio enim secundo, si accessit iusicio seu mandatum, seu coactio ad injustam actionem, jubens debet b prius, exequutores vero in defectum jubentis, qui jubens debebit semper, ut modo dixi, exequitoribus resarcire totū; excipe, nisi exequutores in damno inferendo moti fuissent ex se, vel quoctūq: modo fuissent etiam & ipsi principales, id est, quia agebant negotium suum. Ratio dicti est, quia tunc jubens, mandans, cogens, licet non sit causa moralis damni ex-

Ttt

equens.

